

І. Макуха. Після смерті Л. Бачинського останній став головою УСРП, його заст. – І. Новодворський, В. Лисий та О. Навроцький. До Гол. управи ввійшли 32 активні парт. діячі з різних повітів Зх. України. Протягом 1931–33 в усіх місцевостях краю масового х-ру набрали численні повітові конф. та збір. представників УСРП.

29–30.12.1934 УСРП та УСДП спільно з еміграц. УСДРП і УПСР утворили Укр. соціаліст. блок (провідні позиції належали УСРП).

Вибори 1935 УСРП, як і ФНЄ та ОУН, бойкотувала.

У 01.1935 партія фактично розпалася на 2 течії: УСРП–правицю і УСРП–опозицію на чолі з І. Голубом, організовану довкола пресового органу “Голос Покуття”. Однак навіть напередодні ДСВ УСРП продовжувала орг. роботу, що проявлялася в орг-ції повітов. конф., скликанні консультативних нарад (у справі громад. виборів) та проведенні (наприкінці 08.1939) останнього засідання Гол. секретаріату УСРП.

УРП-УСРП належала до масових політ. партій: РУРП на поч. 20 ст. налічувала 2 тис. осіб, 1926 – 3,5 тис., 1929 – 7,5 тис., 1930 – до 13 тис., наприкінці 1934 – 20 тис. діячів, випередивши навіть УНДО. Збільшення кількості парт. діячів УРП-УСРП відбувалося, в основному, шляхом долучення до неї молодих осіб, які виховувались у таких орг-ціях соціалістів-радикалів, як Союз укр. поступової молоді ім. М. Драгоманова “Каменярі” (об’єднав у своїх лавах укр. молодь і працював над її духовним і фіз. вихованням) й Союз укр. працюючих жінок “Жіноча громада” (активізував громад.-політ. роботу укр. жіноцтва).

Літ.: Кугутяк М. Галицькі українці у боротьбі за державну незалежність у 1920–1923 роках // Галичина. Ч. 1. Івано-Франківськ, 1997. С. 45–57; Його ж. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ, 1993; Його ж. Радикальна партія в Східній Галичині // УІЖ. 1990. № 10. С. 55–62; Левинський В. Початки українського соціалізму в Галичині. Торонто, 1918; Макух І. На народній службі. Детройт, 1960; Міщук А.,

Міщук М. Консолідація в політиці і тактиці УРП-УСРП // Галичина. Ч. 20–21. Івано-Франківськ, 2012. С. 526–532; Їх же. Критика УРП-УСРП тоталітаризму та його різновидів більшовизму і фашизму // Прикарпатський Вісник НТШ. Думка. 2013. № 3 (23). С. 80–88; Їх же. Організаційна структура УРП періоду ЗУНР // Галичина. Ч. 25–26. Івано-Франківськ, 2014. С. 141–145; Їх же. УСРП – практичне втілення соборницьких ідей галицьких радикалів та волинських соціалістів-революціонерів // Прикарпатський Вісник НТШ. Думка. 2014. № 3. С. 53–61; Міщук М. Державотворча діяльність УРП // Прикарпатський Вісник НТШ. Думка. 2011. № 3 (15). С. 157–175; Її ж. Народництво як складова ідеології Української радикальної партії – Української соціалістично-радикальної партії // Наука України. Перспективи та потенціал: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції “Наука України. Перспективи та потенціал” (м. Одеса, 15–17 вересня 2011 р.). Одеса, 2011. С. 132–134; Її ж. Роль УСРП у процесі політизації жіночого руху (на прикладі функціонування Союзу українських працюючих жінок “Жіноча громада”) // Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць. Одеса, 2011. Вип. 43. С. 285–291; Право народу. Приступний виклад програми Української Соціалістично-Радикальної Партії (УСРП). Львів, 1926; Програма руско-української радикальної партії принята на краєвім з’їзді партійнім у Львові 29 грудня 1895. Львів, 1895; Програма Української Радикальної Партії (Проект редакційної колегії Гол. Управи УР.П. з р. 1922) // Календар “Громади” на 1923 р. С. 23–26; Стахів М. Народні маси в русі. Історія українського політичного руху. Від 1890 до 1895 року. Львів, 1939; Чого хоче Українська Соціалістично-Радикальна партія. Львів, 1926.

Андрій Міщук, Мар’яна Міщук

УКРАЇНЬКА РАДИКАЛЬНА ПАРТІЯ БУКОВИНИ

Утворилася 16.06.1906 в результаті виокремлення лівого крила політ. партії “Національна рада русинів на Буковині”. Головою партії обрано

Т. Галіпа, який у той час працював адвокатом у м. Чернівці.

Друк. органом радикалів стала газ. "Народна справа" (виходила в 12.1906–08), потім – газ. "Громадянин" (1909–10); видавали також популярні брошури для народу, календар "Зірниця".

21–22.11.1908 скликано 1-шу конф. Ур.п.Б., на якій розглянуто внутр.-парт. проблеми, програмні вимоги й тактику, питання заснування культ.-освіт. та політ. т-в радикального спрямування. Планувалося скликати в майбутньому з'їзд партії, але це рішення так і не було втілено в життя.

Програма партії вперше офіційно опубл. в газ. "Громадянин" 1909. Загалом вона майже цілковито повторювала програму РУРП в Галичині. Буковин. радикали проголошували, що вони стоять на ґрунті соціалізму й прагнуть до усунення будь-якої експлуатації, забезпечення масам укр. народу права вільно розпоряджатися землею і всіма засобами вир-ва. Конкретні вимоги ставились у справах екон., політ., просвітн. і культ. У політ. справах гол. вимогою була перебудова австр. д-ви на федеративних засадах, створення окремої укр. політико-адм. області з укр. ч. Буковини й Галичини.

Найбільш активно й успішно радикали діяли в січових орг-ціях. З 1907 до Гол. ради "Союзу Січей" належали майже виключно радикали або їхні прихильники. Серед них цілеспрямованою працею вирізнялися Ілько та Остап Поповичі, Г. Гордий, Д. Макогон, С. Яричевський.

З наростанням суперечностей у народовському таборі радикали почали зближуватися з групою О. Поповича – М. Василька, піддаючи постійним нападкам С. Смаль-Стоцького та його прихильників.

Остаточне зближення радикалів і націонал-демократів на чолі з М. Васильком відбулося 1911, в умовах передвиборної кампанії до Буковин. сейму та австр. парламенту. У 02.1911 обидві партії уклали угоду про спільні дії, за що радикалам гарантували 1 місце в сеймі. У результаті Т. Галіпа було обра-но депутатом Буковин. сейму.

У передвоєн. роки радикали майже в усіх питаннях солідаризувалися з націонал-демократами. Т. Галіп осн. діяльність зосередив у клубі сеймових і парламентарних послів. Негативно на діяльності партії позначалося те, що після припинення вид. парт. органу, газ. "Громадянин", 1910 орг-ція так і не змогла налагодити нового часопису. Досить сильними були суперечки між окремими чл. партії. У роки РСВ лідери партії перебували в м. Відень, Прага (нині Чехія) та ін. містах імперії.

Представники Ур.п.Б. взяли активну участь у процесах державотворення восени 1918. Учасником УНРади в м. Львів від партії був І. Карбулицький. І. Попович сприяв успішній передачі влади до рук українців 6.11.1918.

Після захоплення Буковини Румунією Ур.п.Б. припинила існування.

Літ.: Бильцан О. Діяльність Української радикальної партії Буковини на сторінках періодичної преси (1907–1910) // Питання історії України. Т. 11. Чернівці, 2008; *Добрянський О.* Національний рух українців Буковини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Чернівці, 1999; *Його ж.* Українська радикальна партія Буковини // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 6–7: Історія: Збірник наукових праць. Чернівці, 1996.

Олександр Добрянський

УКРАЇНЬСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ

Одне з наймасштабніших сусп.-політ. явищ історії України модерного часу, яке стало логічним завершенням розвитку укр. нац.-визвол. руху 19 ст. і водночас визначило х-р перебігу укр. історії 20 ст., зокр. розвиток укр. націоналізму, нац. самосвідомості, націо- та державотворення, пришвидшило процес формування укр. нації, привело до відновлення укр. д-ви.

Утвердження в сучасній істор. л-рі терміна Ур. не є новацією. Події 1917–20/21/23 саме як Ур. розглядали її творці й 1-ші – історіографи М. Грушевський, В. Винниченко, П. Христюк, Д. Дорошенко та ін. Слід зазначити, що таку назву вживали 1920-х і в історіографії УСРР (М. Яворський, А. Річицький,